

Socialdepartementet
Ert dnr. S2025/02028

Yttrande: Betänkande Ett datalyft mot fel, fusk och frånvaro (SOU 2025:108)

Örebro kommun har inbjudits att lämna yttrande över betänkandet Ett datalyft mot fel, fusk och frånvaro (SOU 2025:108).

Nedan följer Örebro kommuns synpunkter.

Övergripande synpunkter

Örebro kommun ställer sig positiva till utredningens ambition att stärka arbetet med dataanvändning i de myndigheter som sköter utbetalningar och därigenom höja kvaliteten i välfärdssystemen och skapa större likvärdighet i hantering och uppföljning. Det är positivt att möjliggöra förbättrad kommunikation, informationsutbyte och datadriven analys mellan myndigheter. Samtidigt är det avgörande att de förändringar som föreslås genomförs på ett sådant sätt att rättssäkerheten inte äventyras och att balansen mellan kontroll och individers integritet balanseras på ett proportionerligt sätt.

Samtidigt bedömer Örebro kommun att flera av förslagen medför ökade administrativa åtaganden för kommunala verksamheter och behöver genomföras med stor hänsyn till kommunalt självstyre, finansieringsprincipen samt den samlade reformbördan som kommunerna står inför. Förslagen riktar sig främst till statliga myndigheter men påverkar även kommunerna genom ökade krav på samverkan och anpassning till nya informationsflöden.

Synpunkter på enskilda förslag i utredningen

Frånvaroregister

Örebro kommun delar utredningens syn på behovet av att höja kvalitet och likvärdighet i uppföljningen av elevers frånvaro. Vi ställer oss därför positiva till förslaget att införa ett gemensamt nationellt frånvaroregister. Ett gemensamt nationellt sätt att följa upp frånvaro kan ge bättre möjligheter till jämförelser mellan huvudmän och verksamheter samt utgöra ett värdefullt underlag för analys. Det lokala systematiska kvalitetsarbetet hos huvudmannen

kan då även jämföras med huvudmän nationellt vilket är positivt.

Örebro kommun vill uppmärksamma på vikten av att ett nationellt register bygger på tydliga nationella definitioner och gemensamma riktlinjer för hur frånvaro ska registreras. Det är avgörande att säkerställa likvärdigheten i registreringen av närvaron för att statistiken ska vara tillförlitlig. En riktning för vad som är giltig och vad som är ogiltig frånvaro i skolan behöver exempelvis finnas eftersom det kan få ekonomiska konsekvenser för individer. Risk finns att en felrapportering gynnar eller missgynnar barn, elever och familjer. Det innebär i sin tur en risk att de kommunala verksamheterna får hantera mycket av vårdnadshavares oro och frustration då förskola och skola är de som gör rapporteringen som sedan ligger till grund för andra myndigheters beslut.

För att systemet ska uppnå legitimitet är det viktigt att rapporteringsgraden hos huvudman är hög. Statistiken blir då relevant både hos huvudman och nationellt. Ett väl utformat och fungerande system kan då bidra med underlag som stärker kunskapen om var insatser behöver sättas in.

Örebro kommun vill betona vikten av att systemet utformas på ett rättssäkert och tillförlitligt sätt eftersom det kan handla om känsliga personuppgifter. För att systemet ska kunna användas på det sätt som är tänkt är det avgörande att inhämtningen av uppgifter sker på ett säkert sätt och att överföringen inte äventyrar enskilda personers ställning. Här måste lagstiftaren säkerställa krav på utformning av systemen som säkerställer enskilda personers integritet och rättssäkerhet.

Örebro kommun vill också framhålla att det är av vikt att inrapporteringen i hög grad kan automatiseras och integreras i befintliga system. Om inte så sker finns en uppenbar risk för att ett system med inrapportering till nationella myndigheter innebär en ökad administrativ belastning för kommunerna. Detta gäller både i form av själva inrapporteringen men också i form av en ökad belastning med fler dialoger med elever och vårdnadshavare om närvaro. Detta sker redan i dag, men kan förstärkas om uppgifter om frånvaro i större utsträckning samkörs med andra system och uppfattas få konsekvenser för andra ersättningar och bidrag.

Ekonomiskt bistånd

Utredningen innehåller inga direkta förslag som förändrar regelverket för ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen. Örebro kommun bedömer dock att förslagen kan få indirekta effekter för socialnämndens arbete med försörjningsstöd.

Ett mer datadrivet och sammanlänkat välfärdssystem kan leda till att statliga ersättningar i fler fall ifrågasätts eller stoppas, vilket kan öka inflödet av

ärenden till ekonomiskt bistånd. Detta kan påverka både arbetsbelastning och likvärdighet i handläggningen mellan kommuner. Örebro kommun vill framhålla vikten av att socialtjänstens handläggning även fortsättningsvis vilar på individuell behovsprövning enligt socialtjänstlagens principer och att ökade kontrollmöjligheter i andra system inte leder till otydliga eller höjda förväntningar på kommunal kontroll.

Ökad statlig styrning av kommunerna

De senaste åren har sett en ökad statlig styrning av kommunerna där det till exempel inom skolområdet tillkommit en rad nya lag- och systemförändringar som rör digitalisering, informationsutbyte och förbättrad kommunikation mellan myndigheter. Den samlade administrativa och organisatoriska belastningen behöver beaktas i genomförandet av utredningens förslag.

Örebro kommun vill i det sammanhanget betona betydelsen av finansieringsprincipen. Nya eller utökade uppgifter för kommunerna, exempelvis kopplade till rapportering, systemanpassningar och kompetensutveckling, bör fullt ut finansieras av staten. Kommunerna är redan idag utsatta för en hård ekonomisk press. Att ålägga kommunerna nya uppgifter utan att dessa fullt ut finansieras från staten äventyrar syftet med att kommunerna ska genomföra de nya uppgifterna.

Örebro kommun vill i detta sammanhang också framhålla vikten av att respektera det kommunala självstyret. Statliga reformer bör utformas så att de ger utrymme för lokala förutsättningar och inte i onödan begränsar kommunernas möjlighet att organisera sina verksamheter på ett ändamålsenligt sätt.

John Johansson (S)
Kommunstyrelsens ordförande
Örebro kommun